

การออมเงินเพื่อเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่

Savings for Retirement of Working-Age Population in Chiang Mai Province

ธีรวรรณ จันทะคาด และ ชัยวัฒน์ นิมอนุสรณ์กุล

Theerawan Jantakhard and Chaiwat Nimanussornkul

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออมเงิน และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเงินเพื่อเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีอายุระหว่าง 20 – 55 ปี จำนวนทั้งสิ้น 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์แบบจำลองโลจิสติกแบบสองทางเลือก ผลการศึกษาพฤติกรรมการออมเงินเพื่อเกษียณพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี สถานภาพโสด มีบุคคลในครอบครัวที่ต้องดูแลรับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายจำนวน 2 คน รายได้เฉลี่ยรวมต่อเดือนอยู่ที่ 10,001 – 20,000 บาท ยังคงมีสถานะหนี้สินคงค้าง และคาดการณ์ว่าจะเกษียณอายุงาน เมื่อได้อายุ 60 ปี ส่วนด้านการออมเงิน พบว่า ส่วนใหญ่มีรูปแบบการออมแบบเข้าร่วมกองทุนประกันสังคมมากที่สุด สัดส่วนการออมต่อเดือนอยู่ที่ร้อยละ 5 – 10 ของเงินเดือน ก่อนที่จะออมเงินได้ดำเนินการศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับการออมเงินด้วยตนเอง วัตถุประสงค์ในการออมเงิน เพื่อต้องการดอกเบี้ย/ผลกำไร ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการออมเงินจากที่ทำงาน โดยบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการออม คือตนเอง ของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อพิจารณาขนาดของอิทธิพลที่ส่งผลต่อการออมเงิน พบว่ากลุ่มตัวอย่างวัยแรงงานที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป มีโอกาสที่จะออมเงินมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อายุน้อยกว่า 35 ปี โดยได้รับคำแนะนำจากพนักงานสถาบันการเงิน/ธนาคาร และกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพโสด มีโอกาสที่จะออมเงินน้อย เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่คาดว่าจะเกษียณอายุทำงานเกิน 60 ปี

คำสำคัญ: การออม เกษียณอายุ วัยแรงงาน จังหวัดเชียงใหม่ แบบจำลองโลจิสติก

ABSTRACT

This independent study aimed to explore savings behavior of working-age population in Chiang Mai province and examine factors affecting the savings for retirement of these working-age population. Questionnaire were used as the tool to collect data from the research population, which were specified to 400 working-age people in Chiang Mai, whose ages were in between 20-55 years old. Data obtained were analyzed by the Descriptive Analysis, including frequency, percentage, and mean, as well as the Binary Choice Model.

Results of the study were concluded as follows. According to the study on savings behavior of the working-age population, the findings presented that the majority of respondents were single female. Graduated in Bachelor's degree. In their family, there were 2 financial dependents relying on them; while the average family income per month was 10,001-20,000 Baht. And owed outstanding debts and expected to get retired at the age of 60 years old. Regarding their savings behavior, most respondents did the savings through Social Security Fund, in which the proportion of monthly savings was ranged between 5-10% of their salary. Before making decision to do savings, they studied on the certain type of savings by themselves. Purpose of the savings was to earn interests/benefit from it. They received news and information on savings from their workplace. The person influencing their decision making on savings the most was the respondents themselves. In consideration of effect sizes that might affect the savings trends, hereafter were presented the results. A group of working-age population in the age of over than 35 years old had more probability to do savings of overall research samples. A group of working-age population who received advices from an officer of financial institute/bank had more probability to do savings of overall research samples. A group of working-age population who expected to get retired in the age of over than 60 years old had less probability to do savings of overall research samples.

Key word: Savings, Retirement, Working-age, Chiang Mai Province, Logit Model

ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ "สังคมผู้สูงอายุ" กำลังได้รับความสนใจจากนานาประเทศ การศึกษาวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุมีมากขึ้นรวมทั้งประเทศไทยที่ได้กำหนดนโยบายระดับชาติ และมีพระราชบัญญัติผู้สูงอายุที่ใช้คุ้มครองประชากรกลุ่มนี้โดยตรงควบคู่ไปกับการพัฒนาที่มีเน้นคุณภาพของ คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา จะทำให้สังคมไทยในอนาคตเป็น "สังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ" ซึ่งปัญหาที่ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องเผชิญ คือ ปัญหาในด้านสุขภาพที่ไม่แข็งแรงรวมทั้งโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ปัญหาด้านจิตใจ การอยู่คนเดียวไม่มีลูกหลานดูแลหรืออยู่รวมกันแต่ลูกหลานไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ถูกมองว่าเป็นภาระในด้าน ต่างๆโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้สูงอายุหลายรายถูกทอดทิ้งเพราะไม่ยอมรับภาระ ดังกล่าว รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่มีแนวโน้มอาจเกิดขึ้นในอนาคตจึงมีมติรับแผนพัฒนา ผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2545 แผนดังกล่าวเรียกร้องการให้การ ดูแลเกื้อหนุนผู้สูงอายุในทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคลครอบครัวชุมชนและสังคมและกำหนดยุทธศาสตร์ต่างๆเพื่อ นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุมี 5 ยุทธศาสตร์ดังนี้ 1) ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของ ประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ 2) ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ 3) ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครอง

ทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 4) ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาด้านผู้สูงอายุระดับชาติและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุและ 5) ยุทธศาสตร์ด้านการประมวลพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุและการติดตามประเมิน ซึ่งผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติทางภาครัฐได้มีนโยบายและมาตรการต่างๆในการช่วยเหลือและส่งเสริมผู้สูงอายุเช่นเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป การได้รับอัตราลดหย่อนค่าโดยสารสาธารณะเมื่อแสดงบัตรประจำตัวประชาชนนอกจากนั้นทางภาครัฐยังได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชนในการช่วยเหลือผู้สูงอายุในอัตราค่าลดหย่อนต่างๆหรือได้รับการบริการพิเศษเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุที่แสดงบัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2550)

ขณะเดียวกัน จากการสำรวจผลการดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของรัฐบาลถูกมองว่า รัฐบาลยังไม่มีเครื่องมือที่จะดูแลประชากรที่จะเข้าสู่วัยผู้สูงอายุอย่างชัดเจน แม้จะมีพระราชบัญญัติกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) มาตั้งแต่ปี 2554 โดยให้แรงงานนอกระบบประมาณ 35 ล้านคนสมัครเข้าเป็นสมาชิก และออมกับกอช.ทุกเดือน 50-100 บาท และรัฐบาลสมทบให้เท่าตัว ถึงวันนี้ก็ยังไม่สามารถจัดตั้งขึ้นมาได้ อาจจะทำให้เงินที่ได้รับมาไม่เพียงพอกับผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นทุกวัน ส่วนแรงงานที่อยู่ในระบบ 10 ล้านคน จะออมเงินเพื่อเกษียณอายุผ่านกองทุนประกันสังคม และกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และข้าราชการ จำนวน 1.18 ล้านคน จะออมอยู่ภายใต้กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) (วารุณี อินวันนา, 2555) นอกจากนี้ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ทำการสำรวจประชากรวัยแรงงาน อายุระหว่าง 18-59 ปี ถึงปัจจัยสำคัญสำหรับการเตรียมตัวผู้วัยเกษียณ พบว่า ร้อยละ 98.40 ปัจจัยเรื่องเงิน คือ ปัจจัยสำคัญมากที่สุดเมื่อต้องเข้าสู่วัยเกษียณอายุงาน อีกทั้งประชากรวัยแรงงานในปัจจุบันยังคงไม่ตระหนักและเห็นความสำคัญในเรื่องการเตรียมตัวออมมากนัก อาจส่งผลเมื่อต้องเข้าสู่วัยเกษียณอายุงานได้ ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่วัยแรงงาน ให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญในเรื่องการออมเงินเพื่อเกษียณอายุงาน ซึ่งถือเป็นแนวทางที่ดีต่อการสร้างคุณภาพชีวิตแก่วัยเกษียณอายุงานในอนาคต (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2553)

รวมถึง จากการศึกษาของ ชมพูนุท พรหมภักดี (2556) ได้ศึกษา สภาพปัญหาจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของไทย พบว่า ปัญหาแรกคือภาระงบประมาณของประเทศ รัฐบาลจะต้องนำเงินภาษีของประชาชนวัยทำงานไปใช้จัดสรรเป็นสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุยิ่งสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นรัฐบาลก็จะยิ่งต้องใช้งบประมาณมากขึ้นในการดูแลจนอาจกระทบต่อเสถียรภาพทางการคลังในระยะยาวของประเทศได้ กล่าวคือประชากรวัยทำงานซึ่งจะทำงานและเสียภาษีให้รัฐจะมีสัดส่วนลดลงในขณะที่รัฐมีภาระต้องดูแลประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้นยกตัวอย่างเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด จากปี พ.ศ. 2545 มีวงเงินอยู่ที่ 1,438 ล้านบาทโดยในปี 2555 เพิ่มภาระการคลังเป็น 53,608 ล้านบาท ดังนั้น ภาครัฐจึงควรต้องมีการบริหารจัดการเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาต่อเสถียรภาพทางการคลังในระยะยาวต่อไป ปัญหาที่สอง คือ แรงงานนอกระบบมีการออมน้อยมาก จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ ชี้ให้เห็นว่าจากวัยแรงงานทั้งหมด 49 ล้านคนมีผู้ที่มีการทำงานทำ 38 ล้านคนในจำนวนนี้เป็นแรงงานในระบบ 14 ล้านคน และ แรงงานนอกระบบที่ไม่มีรายได้ประจำ 24 ล้านคน ซึ่งกรณี

แรงงานในระบบจะมีการดูแลสวัสดิการของแต่ละกลุ่มเช่นข้าราชการมีกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) พนักงานเอกชน มีกองทุนประกันสังคมดูแลเป็นต้นส่วนแรงงานนอกระบบตอนนี้มีช่องทางกองทุนประกันสังคมมาตรา 40 กล่าว คือ จากจำนวนแรงงานนอกระบบที่อยู่ในระบบการคุ้มครองของประกันสังคมตามมาตรา 40 มีจำนวนเพียง 1.3 ล้านคน หรือแค่ 5% แต่มีอีกถึง 22.7 ล้านคน หรือ 95% ที่รัฐจะต้องส่งเสริมให้คนกลุ่มนี้เข้ามาอยู่ในระบบประกันสังคมและต้องส่งเสริมให้มีการออมอย่างต่อเนื่อง และปัญหาที่สาม คือ รายได้หลังเกษียณไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพจากผลศึกษา พบว่า มีเพียงกลุ่มข้าราชการที่มีรายได้เพียงพอจากเงินบำนาญอยู่ที่ 50-70% ส่วนแรงงานในระบบประกันสังคมจะมีรายได้หลังเกษียณอยู่ที่ 38-40% ของเงินเดือน สุดท้ายขณะที่แรงงานนอกระบบที่อยู่ในระบบประกันสังคมจะได้รับแค่เงินก้อนเป็นเงินบำเหน็จทำให้กลุ่มนี้มี “ความเสี่ยง” มากกว่า กลุ่มอื่นที่อาจมีคุณภาพชีวิตแย่งหลังเกษียณ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การออมเงิน ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการใช้ชีวิตหลังเกษียณ จำเป็นอย่างยิ่งที่ประชากรวัยแรงงานต้องมีการเตรียมความพร้อม ด้านการเงินเมื่อเกษียณอายุ ซึ่งการวางแผนการออมเงินมีความสำคัญมากสำหรับทุกคน ทั้งนี้ การมีเงินจำนวนมากที่ดูเหมือนว่าใช้ได้อย่างไม่มีวันหมดนั้นไม่สำคัญเท่ากับการรู้จักวางแผนการออมเงินที่ดีที่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคตรวมถึงการใช้ชีวิตภายหลังเกษียณอายุอย่างมีความสุขตามอัตภาพที่ควรจะเป็นหากทะเล่เรื่องการวางแผนการออมเงินอาจก่อให้เกิดผลเสียด้านอื่นๆได้ (รัชนิกร วงศ์จันทร์, 2553)

จากความสำคัญของปัญหาที่ได้ข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่มีการออมเงินเพื่อเกษียณอายุ หรือไม่อย่างไรบ้าง และจากการรวบรวมผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับการออมเงินเพื่อเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ยังไม่มีการศึกษาวิจัยเฉพาะเจาะจงทั้งในระดับจังหวัด ภูมิภาค รวมถึงการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมตัวออมเงินของวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาเจาะลึกเฉพาะในเขตเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากถือเป็นเมืองขนาดใหญ่ ที่มีความหนาแน่นของประชากรวัยแรงงานอยู่จำนวนมาก เป็นเขตที่ตั้งของสถานประกอบการขนาดต่างๆ ห้างสรรพสินค้า โรงงาน ร้านค้า ตลาด ฯลฯ ดังนั้น การศึกษาการออมเงินเพื่อเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันทางการเงินในการส่งเสริมความรู้เรื่องการออมทางการเงินแก่ประชากรวัยแรงงานได้เป็นอย่างดีเหมาะสม ประชากรวัยแรงงานมีช่องทางการออมเงินหรือการลงทุนการออมเงินได้อย่างถูกต้องซึ่งหมายรวมถึงเป็นการส่งเสริมให้ประชากรวัยแรงงานวางแผนการเตรียมพร้อมออมเงินเพื่อเกษียณอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพอันเป็นการลดภาระทางสังคมได้อีกทางหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออมเงินเพื่อเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ผลต่อการออมเงินเพื่อเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ มุ่งที่จะศึกษาพฤติกรรมการออมเงินเพื่อเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ รูปแบบการออมเงิน การศึกษาหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการออมเงิน แหล่งข้อมูลที่รับรู้เกี่ยวกับการออมเงิน บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมตัวออมเงิน วัตถุประสงค์หลักในการออมเงินเพื่อเกษียณอายุ เป็นต้น รวมถึงวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเตรียมตัวออมเงินประกอบด้วย ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสุขภาพและปัจจัยด้านความต้องการส่วนตัว ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ประชากรวัยแรงงานอายุระหว่าง 20 – 55 ปี อ้างอิงจากข้อมูลจำนวนประชากรจังหวัดเชียงใหม่ ของสำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2560 มีประชากรอายุระหว่าง 20-55 ปี ในเขตเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนทั้งสิ้น 64,969 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่, 2560) และผู้วิจัยนำมากำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างประชากรในวัยแรงงาน ในเขตเมืองเชียงใหม่ ตามสูตรของทาโรยามา *เน* ได้จำนวนทั้งสิ้น 400 คน จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้ผู้วิจัยจะดำเนินลงพื้นที่แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง ตามสถานประกอบการ ร้านค้า ตลาด ห้างสรรพสินค้า หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ ในเขตเมืองเชียงใหม่ โดยจะเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) กับประชากรวัยแรงงานในช่วงอายุ 20 – 55 ปี ในสถานประกอบการดังกล่าวให้ครบจำนวน 400 คน ตามสัดส่วนที่กำหนดไว้ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์แบบจำลองโลจิสติกแบบสองทางเลือก (Binary Logit Model)

ผลการศึกษา

พฤติกรรมการออมเงินเพื่อเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่

1) พฤติกรรมการออมเงินเพื่อเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20 – 35 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีสถานภาพโสดมีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 2 คน มีบุคคลในครอบครัวที่ต้องดูแลรับผิดชอบ 2 คน มีรายได้ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท มีสถานะหนี้สิน คาดการณ์ว่าจะเลิกทำงานหรือเกษียณอายุ 60 ปี ส่วนด้านการออมเงินพบว่าส่วนใหญ่มีรูปแบบการออมแบบเข้าร่วมกองทุนประกันสังคมมากที่สุด ส่วนการออมต่อเดือนระหว่างร้อยละ 5 – 10 ของเงินเดือน ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับการออมเงินด้วยตนเอง วัตถุประสงค์หลักในการออมเงินเพื่อต้องการดอกเบี๋ย/ผลกำไรได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการออมเงินจากที่ทำงานบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการออมคือ ตนเอง

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเงินของกลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัว ถือเป็นปัจจัยแรกที่ส่งผลต่อการออมของ กลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงาน ในระดับมาก (รายละเอียดดังตารางที่ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเงิน เป็นอัตรภาคชั้น มากที่สุด มาก 1 และ 2 3 4 5 ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดโดยมีเหตุผลการออมลำดับแรกคือ การมีบุตร/หลาน และบุคคลในครอบครัวที่ต้องดูแลรับผิดชอบส่งผลให้ต้องออมเงิน รองลงมา คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ โดยรวมส่งผลต่อการออมของกลุ่ม

ตัวอย่างประชากรวัยแรงงานในระดับมาก โดยเหตุผลการออมที่ให้ความสำคัญลำดับแรก คือ ค่าสินค้าอุปโภค-บริโภคที่สูงขึ้น เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าสินค้าและบริการต่างๆ ปัจจัยด้านความต้องการส่วนตัว โดยรวมส่งผลต่อการออมของกลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานในระดับมาก โดยเหตุผลสำคัญลำดับแรกที่ส่งผลต่อการออม คือ ความต้องการของตนเองที่จะนำเงินออมจัดซื้อสิ่งของเครื่องใช้อำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น รถยนต์ โทรศัพท์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ฯลฯ ไว้ใช้หลังเกษียณอายุ

ขณะที่ปัจจัยด้านสุขภาพพบว่า ส่งผลต่อการออมเงินของกลุ่มประชากรวัยแรงงานอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20 – 35 ปีในวัยแรงงานในช่วงอายุนี้อาจเป็นวัยเริ่มต้นการทำงาน ที่ยังคงมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ดังนั้นการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง จึงอาจส่งผลให้กลุ่มประชากรวัยแรงงานไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการออมเงินเพื่อเกษียณอายุงาน

ตารางที่ 1 สรุปภาพรวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเงินของกลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเงิน	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	3.99	มาก
ปัจจัยด้านครอบครัว	4.04	มาก
ปัจจัยด้านสุขภาพ	2.47	น้อย
ปัจจัยด้านความต้องการส่วนตัว	3.66	มาก
ค่าเฉลี่ย	3.54	มาก

ที่มา: จากการสำรวจ

แบบจำลองปัจจัยที่ผลต่อการออมเงินเพื่อเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่

การพิจารณาค่าตัวแบบ Akaike's information criterion (AIC) จากหลากหลายแบบจำลองโลจิสติก โมเดล พบว่า ค่า AIC เท่ากับ 415.8983 โดยเป็นตัวแบบที่ให้ค่า AIC น้อยสุดจึงเป็นค่าที่ดีที่สุด แบบจำลองปัจจัยที่ผลต่อการออมเงินเพื่อเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิเคราะห์แบบจำลองปัจจัยที่ผลต่อการออมเงินเพื่อเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลการตัดสินใจการออมเงินของประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ตัวแปรอายุ สถานภาพ อายุที่คาดว่าจะเกษียณการทำงาน และการได้รับคำแนะนำจากพนักงานสถาบันการเงิน/ธนาคาร เมื่อพิจารณาขนาดของอิทธิพลที่ส่งต่อการออมเงินเพื่อเกษียณ พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป มีโอกาสที่จะออมเงินมากกว่าวัยแรงงานที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี กลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานที่มีสถานภาพโสด มีโอกาสที่จะออมเงินน้อยกว่าวัยแรงงานที่มีสถานภาพสมรส/หย่า กลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ที่ได้รับคำแนะนำจากพนักงานสถาบันการเงิน/ธนาคาร มีโอกาสที่จะออมเงิน

มากกว่าวัยแรงงานที่ไม่ได้รับคำแนะนำจากสถาบันการเงิน และกลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานที่คาดว่าจะเกษียณอายุทำงานเกิน 60 ปี มีโอกาสที่จะออมเงินน้อยกว่าวัยแรงงานที่คาดว่าจะเกษียณต่ำกว่า 60 ปี สามารถอธิบาย (ดังตารางที่ 3)

เมื่อพิจารณาระดับนัยสำคัญทางสถิติของปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเงินเพื่อเกษียณของกลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเงินเพื่อเกษียณของกลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ได้แก่ อายุ (age) สถานภาพ (status) และการได้รับคำแนะนำจากพนักงานสถาบันการเงิน (advice) และที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้แก่ อายุที่คาดว่าจะเกษียณ (final_age) ขณะเดียวกันปัจจัยด้านเพศ (gender) การศึกษา (edu) จำนวนสมาชิกในครอบครัว (number) บุคคลที่ต้องดูแลรับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่าย (number_x) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (Income) การเป็นหนี้สิน (loans) และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการออม (data) ไม่ส่งผลต่อการออมเงินเพื่อเกษียณของกลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่

ด้านผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของวัยแรงงานเพื่อเกษียณอายุของกลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถอธิบายได้ ดังนี้

อายุ (age) พบว่า จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีอายุมากกว่า 35 ปี จะมีการออมเงินมากกว่าจำนวนคนที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี และเมื่อพิจารณาถึงผลกระทบที่มีต่อการออมเงินจากค่า Marginal effect มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.464 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป มีโอกาสที่จะออมเงินมากกว่าขึ้นร้อยละ 46.4 เนื่องจาก เมื่อกลุ่มตัวอย่างแรงงานมีอายุที่เพิ่มสูงขึ้น จำเป็นที่ต้องการออมเงินนำมาใช้จ่ายในครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีครอบครัวแล้ว มีบุตร ที่ต้องรับผิดชอบดูแล ดังนั้นจึงจำเป็นต้องออมเงินเพื่อใช้จ่ายในอนาคต

สถานภาพ (status) พบว่า จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีสถานภาพโสด จะมีการออมเงินเพื่อเกษียณอายุการทำงานน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างแรงงานที่สมรส/หย่า และเมื่อพิจารณาถึงผลกระทบที่มีต่อการออมเงินจากค่า Marginal effect มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.225 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานที่มีสถานภาพโสด มีโอกาสที่จะออมเงินน้อยกว่าแรงงานที่มีสถานภาพสมรส/หย่า กว่าร้อยละ 22.5 อาจเนื่องจาก กลุ่มวัยแรงงานที่ยังคงมีสถานภาพโสดไม่มีบุคคลที่ต้องรับผิดชอบดูแลมากเท่าคนที่มีความสถานภาพสมรส/หย่า

บุคคลที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการออม (advice) พบว่า จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ที่ได้รับคำแนะนำจากพนักงานสถาบันการเงิน/ธนาคาร จะมีการออมเงินเพื่อเกษียณอายุการทำงานมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับคำแนะนำจากพนักงานสถาบันการเงิน/ธนาคาร และเมื่อพิจารณาถึงผลกระทบที่มีต่อการออมเงินจากค่า Marginal effect มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.225 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ที่ได้รับคำแนะนำจากพนักงานสถาบันการเงิน/ธนาคาร มีโอกาสที่จะออมเงินมากกว่าแรงงานที่ไม่ได้รับคำแนะนำจากสถาบันการเงิน ร้อยละ 22.5 เนื่องจากพนักงานสถาบันการเงินหรือธนาคารเป็นผู้ที่เข้าใจในผลิตภัณฑ์และให้คำแนะนำด้านการออมอย่างมีประสิทธิภาพ

ประกอบกับผู้ที่สนใจด้านการออมเงินมีความมั่นใจจากการได้รับคำแนะนำจากพนักงานสถาบันการเงิน/ธนาคาร

อายุที่คาดว่าจะเกษียณการทำงาน (final_age) พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ที่คาดว่าจะเกษียณอายุทำงาน 60 ปี จะมีการออมเงินเพื่อเกษียณอายุทำงานน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างแรงงานที่คาดว่าจะเกษียณอายุทำงานไม่เกิน 60 ปี และเมื่อพิจารณาถึงผลกระทบที่มีต่อการออมเงินจากค่า Marginal effect มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.184 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานที่คาดว่าจะเกษียณอายุทำงานเกิน 60 ปี มีโอกาสที่จะออมเงินน้อยกว่าแรงงานที่คาดว่าจะเกษียณอายุ ร้อยละ 18.4 เนื่องจากเป็นกลุ่มแรงงานที่ยังจำเป็นต้องทำงานหารายได้เลี้ยงชีพ เห็นความสำคัญต่อการใช้จ่ายในปัจจุบันมากกว่าอนาคต

ตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าอัตราส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของ เพื่อเกษียณของกลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่

Variable	Coefficient	Std. Err.	z	P>z
constants	0.332	0.806	0.41	0.680
gender (เพศ)	-0.058	0.307	-0.19	0.849
Age (อายุ)	2.213	0.301	7.33	0.000
edu (การศึกษา)	0.181	0.323	0.56	0.574
status (สถานภาพ)	-1.073	0.328	-3.26	0.001
number (จำนวนสมาชิกในครอบครัว)	0.210	0.279	0.75	0.452
number_x (บุคคลที่ต้องดูแลรับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่าย)	-0.400	0.296	-1.35	0.177
Income (รายได้เฉลี่ยต่อเดือน)	-0.509	0.324	-1.57	0.117
loans (การเป็นหนี้สิน)	0.734	0.483	1.52	0.129
final_age (อายุที่คาดว่าจะเกษียณการทำงาน)	-0.881	0.354	-2.48	0.013
advice (บุคคลที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการออม)	1.073	0.299	3.58	0.000
data (การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการออม)	-0.294	0.276	-1.07	0.286

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 3 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์โดยวิธี Marginal effect

Variable	dy/dx	Std. Err.	z	P>z
gender	-0.012	0.064	-0.19	0.849
gender (เพศ)	0.464	0.061	7.53	0.000
Age (อายุ)	0.038	0.067	0.56	0.574
edu (การศึกษา)	-0.225	0.068	-3.30	0.001
status (สถานภาพ)	0.044	0.058	0.75	0.452
number (จำนวนสมาชิกในครอบครัว)	-0.083	0.062	-1.35	0.177
number_x (บุคคลที่ต้องดูแลรับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่าย)	-0.106	0.067	-1.57	0.116
Income (รายได้เฉลี่ยต่อเดือน)	0.153	0.101	1.51	0.131
loans (การเป็นหนี้สิน)	-0.184	0.074	-2.49	0.013
final_age (อายุที่คาดว่าจะเกษียณการทำงาน)	0.225	0.061	3.63	0.000
advice (บุคคลที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการออม)	-0.061	0.057	-1.07	0.285

ที่มา: จากการคำนวณ

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพฤติกรรมกรรมการออมเงินเพื่อเกษียณพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรวัยแรงงานส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20 – 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 73.3 ของกลุ่มตัวอย่าง จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 75.8 ของกลุ่มตัวอย่าง สถานภาพโสด มีบุคคลในครอบครัวที่ต้องดูแลรับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่าย มีจำนวน 2 คน รายได้เฉลี่ยรวมต่อเดือนอยู่ที่ 10,001 – 20,000 บาท ต่อครัวเรือน ปัจจุบันยังคงมีสถานะหนี้สินคงค้าง คิดเป็นร้อยละ 91.8 และคาดการณ์ว่าจะเกษียณอายุงาน เมื่อได้อายุ 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 75.0 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนด้านการออมเงิน พบว่า ส่วนใหญ่มีรูปแบบการออมแบบเข้าร่วมกองทุน ประกันสังคมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85.0 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม สัดส่วนการออมต่อเดือนระหว่าง 5 – 10 % ของเงินเดือน ก่อนที่จะออมเงินได้ดำเนินการศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับการออมเงินด้วยตนเอง วัตถุประสงค์ในการออมเงิน เพื่อต้องการดอกเบี้ย/ผลกำไร ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการออมเงินจากที่ทำงาน โดยบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการออม คือ ตนเอง คิดเป็น ร้อยละ 82.0 ของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโลจิสต์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเงินเพื่อเกษียณอายุ พบว่าแบบจำลองมีความเหมาะสม โดยมีค่าความกลมกลืนของแบบจำลอง ร้อยละ 25.30 เมื่อพิจารณาค่าขนาดของอิทธิพลที่ส่งผลต่อการออมเงิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างวัยแรงงานที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป มีโอกาสที่จะออมเงินมากกว่าขึ้นร้อยละ 46.4 กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพโสด มีโอกาสที่จะออมเงินน้อยกว่า ร้อยละ 22.5 กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับคำแนะนำจากพนักงานสถาบันการเงิน/ธนาคาร มีโอกาสที่จะออมเงินมากกว่าร้อยละ 22.5 และกลุ่มตัวอย่างที่คาดว่าจะเกษียณอายุทำงานเกิน 60 ปี มีโอกาสที่จะออมเงินน้อยกว่าร้อยละ 18.4

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1. จากผลการศึกษาปัจจัยที่ผลต่อการออมเงินเพื่อเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยด้านสุขภาพ ถือเป็นปัจจัยที่วัยแรงงานค่อนข้างให้ความสำคัญเป็นลำดับสุดท้าย และถือเป็นปัจจัยที่วัยแรงงานไม่ค่อยตระหนักและเห็นความสำคัญของการออมเพื่อเกษียณอายุนัก ซึ่งในช่วงเป็นวัยแรงงานสุขภาพร่างกายยังคงแข็งแรง และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่ เมื่อมีอายุที่มากขึ้น ประสิทธิภาพการทำงานของร่างกายย่อมลดลง รวมถึงในอนาคตไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่า จะยังคงมีสุขภาพที่ดีแข็งแรงหรือไม่ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้แก่วัยแรงงานอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม เกี่ยวกับในอนาคตเมื่อต้องเกษียณอายุงานแล้ว จะต้องเผชิญกับปัญหาอะไรบ้าง เช่น สุขภาพ การเงิน เป็นต้น เพื่อให้วัยแรงงานเกิดความตระหนัก และเตรียมความพร้อมตนเองเมื่อต้องเข้าสู่วัยเกษียณ

2. จากผลการวิเคราะห์แบบจำลองปัจจัยที่ผลต่อการออมเงินเพื่อเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า วัยแรงงานที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี และมีสถานภาพโสด เป็นกลุ่มที่มีโอกาสที่จะออมเงินน้อย ดังนั้นควรมีการส่งเสริมการออมให้แก่กลุ่มแรงงานดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง เช่น ส่งเสริมการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเอง เพื่อให้ทราบถึงรายรับ-รายจ่ายในแต่ละเดือน เพื่อให้สามารถบริหารจัดการเงินเดือนของตนเองให้เกิดประสิทธิภาพ รวมถึงเพื่อจัดสรรรายได้ในแต่ละเดือนในการออมเงิน มีการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการออมเงินเพื่อเกษียณอายุให้แก่กลุ่มประชากรวัยแรงงานเพิ่มมากขึ้น ทั้งผ่านสถานประกอบการหรือที่ทำงานของแรงงาน การจัดทำเอกสารคู่มือการออมในรูปแบบต่างๆ ให้แก่แรงงานได้ศึกษาเรียนรู้ และเห็นความสำคัญต่อการออมเงินเพื่อเกษียณอายุมากขึ้น

3. จากผลการวิเคราะห์แบบจำลองปัจจัยที่ผลต่อการออมเงินเพื่อเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า การได้รับคำแนะนำจากพนักงานสถาบันการเงิน/ธนาคาร มีโอกาสที่จะทำให้วัยแรงงานออมเงินเพิ่มขึ้น ดังนั้นสถาบันการเงินควรมุ่งประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการออมเงินในรูปแบบต่างๆ ให้แก่นายจ้าง ลูกจ้างตามสถานประกอบการต่างๆ อย่างทั่วถึง พร้อมเปิดช่องทางการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการออมเงินเพื่อเกษียณอายุให้หลากหลายช่องทาง เช่น ผ่านมือถือ สื่อสังคมออนไลน์ เอกสารแผ่นพับ ป้ายโฆษณา เป็นต้น มีจัดให้มีรูปแบบโปรโมชั่นพิเศษแก่กลุ่มลูกจ้างวัยแรงงานที่มีการออมเงินเพื่อเกษียณอายุเช่น การให้รางวัลพิเศษเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ แจกของรางวัล แจกบัตรรางวัลเพื่อแลกรับสินค้า ของพิเศษ เช่น รถยนต์ โทรศัพท์ บัตรกำนัลสินค้า เป็นต้น เพื่อดึงดูดใจให้วัยแรงงานเห็นความสำคัญของการออมเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะและแนวทางในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษา มุ่งที่จะศึกษาพฤติกรรมการออมเงินเพื่อเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ และปัจจัยที่ส่งผลการเตรียมตัวออมเงินของกลุ่มประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีอายุระหว่าง 20 – 55 ปี จำนวน 400 คน ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบการออมเพื่อเกษียณอายุแบบกรมธรรม์ชีวิตแบบบำนาญกับเข้าร่วมกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) ว่ากลุ่มแรงงานให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกการออมเพื่อเกษียณอายุแบบกรมธรรม์ชีวิตแบบบำนาญกับเข้าร่วมกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) แตกต่างกันหรือไม่ และให้ความสำคัญกับการออมรูปแบบใดมากกว่ากัน

2. ควรมีการศึกษาวิจัยกลุ่มประชากรวัยแรงงานในเขตพื้นที่อื่นๆ เช่น ในเขตนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งมีกลุ่มประชากรวัยแรงงานอยู่จำนวนมาก

เอกสารอ้างอิง

ชมพูนุท พรหมภักดี. (2556). *สภาพปัญหาจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของไทย*. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานวิจัยและข้อมูล สำนักงานวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

รัชนิกร วงศ์จันทร์. (2553). *การบริหารการเงินส่วนบุคคล*. กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.

วารุณี อินวันนา. (2555). "เงินบำนาญ/ค่ารักษา ชีวิตคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ". [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.posttoday.com/finance/insurance/525458> (4 กุมภาพันธ์ 2561).

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2550). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545 - 2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). *สถานการณ์ผู้สูงอายุโลก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่. (2560). *รายงานสถิติประจำปี 2560*. เชียงใหม่